

LÉPE JE DVĚMA NEŽLI JEDNOMU

Luk 1,46-55

kázání ze soboty 1. 12. 2012 - br. Bárta Jan

Lukášovo evangelium začíná půvabným příběhem o stárnoucích Alžbětě a Zachariášovi a je jakousi predehrou k vyprávění o narození Páně. A ačkoli v něm vystupují nadpřirozené bytosti, řeší se v něm problémy na výsost lidské. O jednom z nich bych s vámi chtěl dnes pohovořit.

Byli dva a měli se rádi. Jejich láska však nedošla po celá dlouhá léta k přirozenému naplnění. I přesto, že „*oba byli před Bohem spravedliví a žili bezúhonně podle všech Hospodinových příkazů a ustanovení,*“ neměli ti dva žádného potomka. Naštěstí, jak se zdá, dokázali s tímto vážným problémem, který dnes trápí přibližně třetinu manželství, žít. Zachariáš se oddal plně své práci kněze a není pochyb, že v jeho službě mu byla Alžběta, jakožto jedna z dcer Áronových, velkou oporou. Trpělivě snášela chvíle samoty, když přicházívala řada na Zachariáše, aby konal službu před Hospodinem v chrámě. Vždy se těšila, až se její muž vrátí se spoustou novinek, neboť v té době se informace přenášely především ústně a tváří v tvář. Vzájemné rozhovory mezi těmi dvěma patrně posilovaly a utvrzovaly jejich lásku, která neměla možnost být posilována způsobem v té době nejběžnějším, a sice domem naplněným dětským křikem.

Je však nad slunce jasné, že Alžběta musela i přes vzájemné sdílení nést skutečnost bezdětného svazku těžce. V kontextu vidění světa její doby znamenala totiž bezdětnost pohanění mezi lidmi.

Každý musíme nést kus bolesti vyplývající z nedokonalosti lidského bytí. A nikdo z moudrých ani netvrdí, že by měl být lidský život bez bolesti a trápení. Bolest do našich životů patří, stejně jako radost. Co se Alžbětiny bolesti týče, vidíme, že na ni nemusela být sama. Byl tu její muž Zachariáš. Ne, že by on lépe nesl ono pohanění mezi lidmi, ale ve dvou se prostě bolest snáší lépe. Jak je známo, nejtíživěji doléhá bolest na člověka v osamění. O potřebě nežít a nebýt sám hovoří konečně i kritik a znalec omezeností lidského bytí, autor knihy Kazatel.

Kaz 4, 7 - 12

Nemocí dneška je samota. Či spíš osamocení. Neboť pojem samota může taky znamenat označení pozitivního stavu člověka. Taková samota může čas od času přinášet velké požehnání. Nabízí prostor k soustředěnému přemýšlení a tím snižuje nebezpečí těkavosti, jež je zvláště pro tu naši dobu téměř příslovečná. Jsme zahrnováni informacemi, sklouzávajícími stále častěji jen po povrchu a bez hlubšího zasažení lidské mysli. Tehdy nás může samota čas od času oddělit od všeho toho vnějšího hmbuku, rámusu, povykování a hluku, který nám brání k poctivému utřídění vlastních myšlenek. Může napomoci ve vytváření vlastního názoru na svět, v němž žijeme a v hledání cest, jež někam opravdu vedou. Kdo má odvalu občas se ztišit a přemýšlet o samotě, jistě potvrdí, že taková samota přináší mnoho dobrého.

Konečně i Ježíš občas vyhledával místa, kde mohl být sám. A nebylo to jen oněch pověstných čtyřicet dnů na poušti před tím, než začal působit na veřejnosti. Tichá místa a samotu vyhledával i v období, kdy byl obklopen učedníky, svými příznivci a přívrženci. Čteme o tom v evangeliích: „...a odešel na tiché místo, aby se modlil.“

Nicméně, to je jen jedna stránka samoty. Ta pozitivní. Autor knihy Kazatel si také všímá samoty, ale takové, která škodí tělu i duši. Zdravý člověk potřebuje k zdravému rozvoji druhé. „*Není dobré býti člověku samotnému,*“ zvážil své stvořitelské dílo Hospodin na začátku dějin našeho světa a řekl: „*Učínme jemu pomoc sobě rovnou.*“ O co víc pak potřebuje toho druhého člověk nemocný, člověk strádající a ztrápený bolestí, člověk, který prochází jak praví žalmista třeba i „... údolím smrti“.

Připomeňme si kupříkladu člověka u zázračného rybníka Bethesda u Ovčích brány. Dlažba pod pěti sloupořadími je obsazena do posledního místa nemocnými spolu s těmi, kteří je doprovázejí. Někde vzadu, snad až za poslední řadou sloupů, leží na zemi ten, který se Ježíši svěřuje: „*Pane, nemám nikoho, kdo by mě donesl do rybníka, jakmile se voda rozvíří...*“ Kraličtí tu první větu překládají: „*Pane, nemám člověka...*“ a my té větě rozumíme jako výkřiku zoufale osamocенého člověka.

Zvláštní druh samoty doléhá na stále početnější skupinu obyvatel naší země. Od roku 2011 je v naší zemi více lidí seniorského věku než lidí v produktivním věku. Po aktivním a intenzivním práci naplněném životě přichází doba, která jako by člověku až bezcitně sdělovala, že je k nepotřebě. „Svět se točí dál a nikdo nás vlastně nepostrádá...“ slyším v domovech seniorů často vyslovovat s hořkostí. Takový pocit zbytečnosti bolí možná víc než záda po celodenní usilovné práci a rozumím těm, kdo se v těch chvílích uzavírají do sebe a jsou nazlobení na celý svět.

Před třemi týdny poskytla jedna tisková agentura na základě dlouhodobějšího výzkumu zajímavé informace o životě seniorů v České republice. Pravda, z průzkumu vyplynulo to, co je konečně v naší společnosti známo, a sice, že odchodem do důchodu se výrazně snižuje příjem a tím i výdaje seniorovy domácnosti. Kupodivu výzkum ukázal, že si většina respondentů na tuto skutečnost příliš neztěžuje. Jaksi s ní počítají. Největší frustraci svého věku popisují slovy: „Jsme zbyteční, jsme k ničemu. Nikdo nás nepotřebuje. Všichni na nás zapomněli. Odstavili nás na vedlejší kolej.“ Moje vlastní zkušenost ze setkání s obyvateli domovů pro seniory to potvrzuje. Jen málokterý příbuzný má v dnešní hektické době čas a chuť si pravidelně přijít popovídat, naslouchat a sdílet se se svým stárnoucím rodinným příslušníkem. Rozumný důvod k výmluvě, proč se takové návštěvě vyhnout, najde vždycky. Jednou za to může spousta neodkladné práce, spousta zbytečného času stráveného na cestě, starost o děti, o domácnost. Domovy důchodců jsou plné osamělých lidí.

Rád bych se dnes vrátil ještě k jednomu evangelijnímu příběhu. Je zapsán v samotném závěru Matoušova evangelia a je mnohem méně idylický než příběhy zapsané na jeho začátku. Udál se po večeři, kde zaznívala silná slova a ujišťování typu: „*Kdyby tě všichni, Pane, opustili, já určitě ne, já nikdy.*“ Tenkrát se Kristus po večeři, po zazpívání písničky, cítil velmi, velmi sám. Když došel s jedenácti učedníky (dvanáctý – Jidáš – se v tu chvíli podílel na veledůležitých obchodních transakci)

do zahrady, obrátil se ve chvíli hluboké vnitřní krize na tři z nich – Petra, Jakuba a Jana. V příběhu čteme jeho řeč: „*Má duše je smutná až k smrti. Zůstaňte zde a bděte se mnou!*“ Učedníci, zmoženi dobře propečeným skopovým, vínem a možná i vlastními řečmi, usnuli. Ježíšova samota nám připomíná další velmi závažný problém našeho světa. Nejen pocit opuštěnosti lidmi, neporozumění a strašnou samotu, ale rovněž odloučení od Boha. Jde o nám jistě dobře známý pocit, jenž vyplývá z bezradného čekání na jasné ujištění o Božím vedení. Mám tuto perikopu Bible velmi rád. To proto, že je nám Ježíš blízký i ve své ztracenosti a dovolím si říci – bezradnosti. Opuštěnost Božího syna od Otce asi není úplně podobná opuštěnosti nás lidí, ale i tak z příběhu jasně cítíme Ježíšovy obavy, nejistotu, či dokonce strach z toho, zda zvládne vše, co má přijít. „*Otče můj, je-li možné, ať mne mine tento kalich...*“, čteme opět v Písmu jeho slova.

Mohli bychom teď společně přemýšlet a možná i zapochybovat o smysluplnosti podpůrných modliteb, o něž Ježíš žádal ty tři – Petra, Jakuba a Jana. V čem by spočíval význam či síla modliteb, pokud by ti tři neusnuli jako ostatní, a vysílali je usilovně k nebi? Uvažujme. Kdyby se ti tři modlili a nespali, obměkčili by snad Boha Otce a on by ten těžký hořký kalich od Ježíše odejmul? To rozhodně ne. Přesto se zdráhám připustit, že v tomto lidsky silném příběhu jde jen o jakýsi výchovný aspekt směřovaný k Ježíšovým učedníkům. Ježíš opravdu ve svém pocitu stísněnosti a samoty modlitby těch tří potřeboval. „*Bděte se mnou. Sdílejte se mnou tuto chvíli,*“ slyšíme z jeho naléhání na učedníky. Ježíšův výkřik na kříži, „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil,*“ možná v sobě skrýval i bolest ze zrady těch, kteří slibovali věrnost a podporu, těch, kteří s ním putovali od místa k místu a sdíleli s ním čas.

Napadá mne, v souvislosti se selháním těch tří, zda křesťanství neztrácí sílu právě proto, že selhává podobně. Neusnuli jsme ve chvíli, kdy se náš svět cítí opuštěn Bohem natolik, že s Bohem ani nepočítá a ani při závažných krocích a rozhodováních na něj nemyslí?

Unavení konzumentsvím naší společnosti a utmácení honěním se za časnými věcmi, nejsme s to plnit roli bdělých modlitebníků. Přitom síla takových modliteb patrně nespočívá ani tak v zázračném vysvobození z reálné bolesti, jako spíše vysvobození ze samoty a odloučenosti světa od Boha. I my křesťané jsme rezignovali na tento způsob boje proti osamocenosti. Naší vinou dnes nekřičí náš svět už ani onu Ježíšovu zoufalou větu: „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?*“ Vzdal to. Bůh pro naši společnost neexistuje. Zmoženi jsme usnuli a nejsme ochotni bdít s těmi, kteří ztratili cíl svých cest, smysl své existence a žijí bez perspektivy.

Blíží se vánoce, čas rozjitřených emocí. Sílí pocity radosti a štěstí, ale u mnohých nabývají na intenzitě naopak pocity méně příjemné, pocity osamění a naprosté ztracenosti v davu lidí. V nákupních centrech zní po celé dny z reproduktorů tóny koled a my dobře víme proč. V pragmatismu naší doby diktují úspěšnost ekonomické ukazatele a jejich růst je potřeba podpořit zapůsobením na kupující. Písňe z reproduktorů vzbuzují vzpomínky na časy, kdy kromě vůně purpury a jehličí otevíraly srdce kupujících víra, naděje a láska. Tragédií touhy po harmonii vztahů mezi lidmi je, že

volíme zkratkovité cesty k jejich naplnění. Plyšový medvídek pro sirotka, namísto toho, abychom s ním strávili odpoledne aktivní hrou, nový svetr místo naslouchání vzpomínkám starého člověka. „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil...“ volají tisíce osamocených lidí a netuší, že jde i o zradu těch, kteří vyznávají zbožně a pravidelně v kostelích: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího...“

Měl bych závěrem vyslovit nějakou moudrou radu pro ty, kteří to nechtějí vzdát a jsou si jisti, že Bůh neopouští a že osamocení a samota do života šťastného člověka patří jen na chvíli v čase rozjímání.

Nedokážu to zcela, ale napadají mne dva rozměry sdílení, které považuji za možné řešení pro lámání pocitu osamocení. Ten první vidím v příběhu z Getsemanské zahrady. Nenechme se unavit konzumním způsobem života až tak, abychom neměli sílu k modlitbě za ty, kteří nás o to prosí, kteří to potřebují. Tu druhou možnost vnímám v textu, jenž jsme četli na začátku. Stojí až na samotném konci příběhu a připomíná roli Mariinu. V tomto příběhu je to role člověka, který sdílí či nese starání druhých. Pro naši dobu je to úkol téměř neuskutečnitelný, přesto nevím o lepším způsobu boje proti samotě:

„Maria zůstala s Alžbětou asi tři měsíce...“